

Acta Juris Stetinensis

2022, nr 2 (vol. 38), 11–23
ISSN (print) 2083-4373 ISSN (online) 2545-3181
DOI: 10.18276/ais.2022.38-01

Beata Kanarek
dr
Uniwersytet Szczeciński
e-mail: beata.kanarek@usz.edu.pl
ORCID: 0000-0002-0272-5270

Doktor Maciej Kłodawski i jego wkład w teorię prawa

Streszczenie

W artykule podjęto próbę charakterystyki dorobku naukowego śp. dra Macieja Bogusława Kłodawskiego (1985–2020), przedwcześnie zmarłego znakomitego teoretyka prawa, w szczególności znawcy technicznej strony tworzenia prawa. Z konieczności treści zawarte w artykule sformułowane zostały na podstawie badań wtórnych polegających na przeglądzie i krytycznej analizie twórczości M. Kłodawskiego. Jego dorobek naukowy oprócz monografii *Redundancja w teksie prawnym* (Toruń 2017) obejmuje trzynaście artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych i pracach zbiorowych, cztery artykuły współautorskie oraz trzy prace, których M. Kłodawski był redaktorem albo współredaktorem. Artykuł przedstawia główne pola badawczych dociekań M. Kłodawskiego, poczynając od problematyki konstrukcji i zawartości tekstu prawnego przez szczegółowe kwestie związane z zagadnieniem dobrych praktyk legislacyjnych aż po zastosowanie sztucznej inteligencji w prawie. Analiza dokonań naukowych dra M. Kłodawskiego pozwala uznać, że jego wkład w teorię prawa, w szczególności w tę część, która dotyczy tworzenia prawa, jest bezsporny.

Słowa kluczowe: dr Maciej Kłodawski, teoria prawa, tworzenie prawa, zasady techniki prawodawczej

Doktor Maciej Kłodawski niemal wszystkie swoje prace poświęcił szeroko pojmowanemu tekstowi prawnemu, w szczególności zaś sposobowi redagowania tego

tekstu. Powód tego zainteresowania zarysował już na początku swej drogi naukowej, gdy stwierdził:

(...) uważna lektura jakiegokolwiek aktu prawnego, powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej, skłania do przekonania, że nieskazitelne oblicze legislatury jest maską, która osłaniając strapione twarze redaktorów tekstów normatywnych, umożliwia interpretację zawartych w nich przepisów bez ryzyka nieustannego kwestionowania poprawności sformułowań stanowiących podstawę do rekonstrukcji norm prawnych. Zasadne wydaje się zatem pytanie o rolę tego kamuflażu w badaniach konkretnych językowych problemów, z którymi borykają się nierzadko sami juryści tworzący projekty aktów prawnych¹.

Rozważania nad tworzeniem tekstu prawnego M. Kłodawski czynił przez przyjęcie określonego sposobu pojmowania podmiotu języka prawnego. Uznawał, że do kompleksowej analizy potrzeba przyjęcia dwóch uzupełniających się propozycji kwalifikujących język prawny: albo jako język prawodawcy, albo jako idiolekt prawodawcy. Zdaniem Autora „obydwie wskazują jednoznacznie na podmiot będący głównym użytkownikiem języka, tj. prawodawcę, i cechują się akceptacją założenia idealizacyjnego, wedle którego prawodawca to jeden, spójny użytkownik języka”². Świadomość zalet i mankamentów obu tych propozycji – zdaniem M. Kłodawskiego – pozwala znacznie głębiej i precyzyjniej definiować omawiane przez niego problemy.

M. Kłodawski, wywodząc się z poznańsko-szczecińskiej szkoły teorii prawa³, w rozważaniach dotyczących techniki prawodawczej odrzucał przyjmowany w niej sposób rozumienia tekstu prawnego na rzecz koncepcji prezentowanej przez Ryszarda Sarkowicza⁴. Uznawał bowiem, że wyróżnione przez R. Sarkowicza poziomy tekstu prawnego, w tym szczególnie dwa: deskryptywny i dyrektywny, znacznie lepiej oddają istotę problemów związanych z tworzeniem prawa niż wyróżniony sposób rozumienia w szkole poznańsko-szczecińskiej, świetnie z kolei nadający się do analizy problemów związanych z wykładnią prawa⁵.

Problematyka tekstu prawnego interesowała M. Kłodawskiego również z perspektywy jakości polskiej techniki legislacyjnej, która – zdaniem Autora – przez

1 M. Kłodawski, *Pleonazmy i analityzmy – wyrażenia redundantne pragmatycznie w języku prawnym*, w: A. Niewiadomski, E. Sztymelska (red.), *Język współczesnego prawa*, Warszawa 2012, s. 121.

2 Ibidem, s. 123.

3 Promotorem pracy magisterskiej *Porównanie klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego z klauzulą generalną dobrych obyczajów w obliczu nowego kodeksu cywilnego* był prof. dr hab. Maciej Zieliński.

4 R. Sarkowicz, *Poziomowa interpretacja tekstu prawnego*, Kraków 1995.

5 M. Kłodawski, *Pleonazmy...*, s. 125.

jej sformalizowanie w *Zasadach techniki prawodawczej*⁶ traci na możliwości reakcji na wyzwania współczesności i nowoczesności. Wyraz tego znalazł odzwierciedlenie m.in. w artykule *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*⁷. Autor proponuje w nim wprowadzenie do tekstu prawnego elementów hipertekstu, czyli danych połączonych hiperłączami (węzłami i linkami). W opinii Autora taki zabieg doprowadziłby do rozstrzygnięcia problemu związanego m.in. z odesłaniami, wpłynąłby na zatarcie różnicy między pojęciami tekstu prawnego i tekstu aktu normatywnego, a także uczyniłby efektywniejszym proces analizy relacji między różnymi aktami prawnymi⁸.

Centralny punkt dokonań naukowych M. Kłodawskiego skupia się wokół pojęcia nadmiarowości, czasem zwanej też nadregulacją⁹. W pracy *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*¹⁰ Autor wyróżnił trzy poziomy nadmiarowości: nadmiarowość nośnika treści normatywnych, superfluum oraz redundancję.

Pierwszy poziom nadmiarowości związany jest z charakterem nośnika treści normatywnych. M. Kłodawski stoi na stanowisku, że prawo, religia i moralność są nierozzerwalnie połączone ze sobą treściowo, a w konsekwencji tego wymiana, przenikanie, cyrkulacja norm stanowi niezbędny warunek funkcjonowania społeczeństwa¹¹. Z wymienionych trzech systemów normatywnych to prawo – jego zdaniem – staje na drodze swobodzie przenikania się norm, a to przede wszystkim w wyniku swoistej sztywności norm, mającej źródło w pisemności źródeł prawa oraz objęciu ochroną prawodawczą jedynie norm prawa stanowionego. Zdaniem Autora, takie następstwa nadmiarowości można byłoby zniwelować przez zastosowanie

nośnika, w którym prawo łatwiej ulegałoby modyfikacjom – ludzkiej pamięci czy świadomości (...) powodzenie powyższego przedsięwzięcia zależy od tego, czy nastąpi zwiększenie wpływu prawa zwyczajowego przez przypisanie mu najniższej pozycji

6 Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r., poz. 283 ze zm.).

7 M. Kłodawski, *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*, w: A. Samonek (red.), *Teoria prawa między nowoczesnością a ponowoczesnością*, Kraków 2012, s. 99–107.

8 Ibidem, s. 107.

9 Tak np. M. Kłodawski, *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*, w: Z. Dziemiątko, W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Poznań 2012, s. 151; M. Kłodawski, *Superfluum i nadwyżki znaczeniowe jako przykłady redundancji tekstu prawnego*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 2, s. 38.

10 M. Kłodawski, *Trzy ujęcia...*, s. 151–166.

11 Ibidem, s. 153.

w katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, ponieważ prawo to wykazuje zdolność do „przetrwania” nawet bez zapisywania go¹².

Drugi poziom nadmiarowości to superfluum, które można rozważać w co najmniej dwóch ujęciach: jako powtórzenie przepisu aktu normatywnego albo jako niezgodność formalną bądź prakseologiczną. Przy superfluum-powtórzeniu nie powstaje konflikt między normami, a samo powtórzenie może być traktowane jako podkreślenie, a nawet wyróżnienie określonej normy w stosunku do innych. Przy w superfluum-niezgodności konsekwencją jest zawsze sprzeczność, przeciwieństwo albo niezgodność prakseologiczna. Zdaniem Autora ocena superfluum-niezgodności może być tylko i wyłącznie ujemna, natomiast to, jak zostanie ocenione superfluum-powtórzenie, zależy od przyjmowanego stanowiska ideologicznego¹³.

Trzeci poziom nadmiarowości to redundancja (reduplikacja semantyczna), która w przypadku tekstów prawnych realizuje się jedynie w pleonazmach i analityzmach¹⁴. To właśnie ten rodzaj nadmiarowości stał się przedmiotem szczegółowych ustaleń poczynionych w monografii z pogranicza teorii prawa (w tym teorii legislacji i teorii interpretacji tekstu prawnego) i lingwistyki *Redundancja w tekście prawnym*¹⁵. W pracy tej M. Kłodawski w sposób nowatorski zaprezentował tę szczególną właściwość tekstu prawnego, wyróżniając przy tym dwa jej rodzaje: językową, a ściślej rzecz ujmując – semantyczno-pragmatyczną, i systemową. Takie rozróżnienie stało się możliwe wyłącznie dzięki umiejętnej zastosowaniu przez Autora wiedzy z zakresu teorii informacji oraz językoznawstwa i filozofii języka.

Redundancja semantyczno-pragmatyczna polega na zjawisku powtarzania się analogicznej treści w obrębie jednego zdania lub grupy syntaktycznej, przy czym istotne jest to, by owa powtarzalność była bardzo duża albo nawet całkowita, a powodem jej występowania była realizacja jakichś celów komunikacyjnych¹⁶. Z kolei redundancja systemowa jest stanem zwielokrotnionego, czyli co najmniej zdublowanego występowania niektórych komunikatów prawodawczych (lub ich części) w tym samym lub innym tekście aktu prawnego albo istnieniem w tekście aktu prawnego jakiejś relacji inter- lub transtekstualnej o bliżej nieokreślonym wymiarze deskryptywnym i normatywnym¹⁷. Przyjęcie perspektywy techniczno-legislacyjnej, z powodu obowiązywania Zasad techniki prawodawczej, prowadzi

12 Ibidem, s. 154.

13 Ibidem, s. 158.

14 Ibidem, s. 160.

15 M. Kłodawski, *Redundancja w tekście prawnym*, Toruń 2017.

16 Ibidem, s. 161–162.

17 Ibidem, s. 224.

do uznania, że redundancję tekstu prawnego można zakwalifikować jako „dobrą” albo „złą”¹⁸.

Zdaniem M. Kłodawskiego:

Roztropność prawotwórcza nakazuje też ostrożne posługiwanie się superfluum i redundancją. Nie powinny być one lekceważone przy omawianiu tematyki stanowienia prawa, bowiem świadomość istnienia dodatkowych „narzędzi”, dzięki którym można bezpiecznie balansować między nierzadko przeciwstawnymi wymogami legislacyjnymi, a zawiłościami języka sprawiłaby, że działaniom prawodawcy trudniej byłoby przypisać znamiona przypadkowości¹⁹. „Lawinowy wzrost liczby uchwalanych aktów normatywnych dodatkowo utrudnia kontrolę nadregulacji. Wszystko to, w zestawieniu z brakiem wyspecjalizowanych podmiotów powołanych do tropienia superfluum (i redundancji) w systemie prawnym, wzbudza wątpliwości co do efektywności zapisywania, jako metody utrwalania aktywności organu prawodawczego”²⁰.

W artykule *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*²¹ M. Kłodawski przeprowadził pogłębioną analizę pojęcia informacji prawnej jako takiego, którym posługują się teoretycy prawa w swych rozważaniach dotyczących tworzenia i interpretacji prawa. Autor zaprezentował dwa możliwe sposoby adaptacji definicji informacji na potrzeby używanego pojęcia informacji prawnej. W pierwszym ujęciu, nazwanym przez Autora cybernetycznym, informacja prawna byłaby każdym będącym rezultatem zabiegów interpretacyjnych czynnikiem pochodzącym z komunikatu lub komunikatów wytworzonych przez prawodawcę według specyficznej i zastrzeżonej dla niego procedury, który ludzie lub urzędnicy automatacy mogą wykorzystywać dla bardziej sprecyzowanego celowego działania²². W drugim ujęciu, określonym mianem informatycznego, informacja prawna byłaby czymś, co likwiduje nieokreśloność i co daje się zmierzyć ilością tej usuwanej nieokreśloności²³. Konkluzją wywodu dotyczącego próby wykazania, które z podejść lepiej nadaje się do stosowania w prawoznawstwie, jest stwierdzenie, że oba podejścia doznają istotnych ograniczeń podczas próby ich adaptacji na grunt teorii prawa. Natomiast za istotną korzyść płynącą z przeprowadzonych rozważań Autor poczytuje „rozbudzenie czujności teoretyków prawa podczas korzystania

18 Ibidem, s. 13.

19 Ibidem, s. 162.

20 M. Kłodawski, *Trzy ujęcia...*, s. 152.

21 M. Kłodawski, *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*, w: Z.E. Zieliński (red.), *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, Kielce 2012, s. 379–389.

22 M. Kłodawski, *Pojęcie informacji...*, s. 6.

23 Ibidem, s. 8.

z pojęć wywodzących się spoza jurysprudencki i przypomnienie im, że warto takich terminów używać z rozważą i precyzją²⁴.

M. Kłodawskiego zajmowało również szeroko pojmowanie zagadnienie komunikacji w prawie, czego wyraz dał m.in. w pracy: *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*²⁵. Głównym pytaniem, na które poszukiwał odpowiedzi, było pytanie o to, czy „nadawca i odbiorcy jednakowo postrzegają rozmiar (granice) komunikatu, a tym samym jego treść”²⁶. Swoje rozważania osadził w tzw. ujęciu transmisyjnym komunikacji, czyli linearnej komunikacji polegającej na transmisji informacji, symboli czy znaków, choć w konkluzji stwierdził, że z uwagi na zmiany zachodzące w systemie prawnym znacznie częściej będziemy w przyszłości odwoływać się do ujęcia konstytucyjnego komunikacji, zakładającego utrzymywanie więzi oraz współtworzenie, „produkowanie” relacji i zjawisk społecznych²⁷. M. Kłodawski stanął na stanowisku, że należy wyróżnić dwa rodzaje komunikatów prawodawcy: pierwotne i wtórne. Komunikaty pierwotne to przepisy, które *de facto* konstytuują inne komunikaty prawodawcy, a przez swoją pierwotność wyznaczają wszystkie procesy komunikacji w prawie. Komunikaty wtórne z kolei to np.: preambuły, tytuły aktów prawnych czy sposób systematyzowania przepisów²⁸.

Kwestie dotyczące szczegółowych rodzajów przepisów jako elementów tekstu prawnego, w odniesieniu do aktualnie obowiązujących Zasad techniki prawodawczej, M. Kłodawski podniósł w trzech kolejnych pracach: „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”²⁹; Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa³⁰ oraz *Referring Phrases with*

24 Ibidem, s. 10.

25 M. Kłodawski, *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*, w: E. Kulczycki, M. Wendland (red.), *Komunikologia. Teoria i praktyka komunikacji*, Poznań 2012, s. 205–222; aspekt komunikacyjny prawa został także odzwierciedlony w ostatnim artykule przygotowanym przez M. Kłodawskiego: *Pismo jako technologia komunikacji a prawo* (w druku).

26 Ibidem, s. 206.

27 Ibidem, s. 220–221.

28 Ibidem, s. 221.

29 M. Kłodawski, „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 4, s. 21–33.

30 M. Kłodawski, *Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa*, w: W. Federczyk, S. Peszkowski (red.), *Doskonalenie i standaryzacja procesu legislacyjnego – dobre praktyki opracowane w ramach projektu LEGIS*, Warszawa 2019, s. 460–479.

*Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*³¹.

W pierwszym artykule Autor zgłosił

(...) de lege ferenda wyraźny postulat dążenia do daleko posuniętej ostrożności i powściągliwości w posługiwaniu się w prawodawstwie pojęciem „regulacja” oraz do poszanowania utrwalonych ustaleń teoretycznoprawnych zarówno w razie precyzowania wytycznych – w zbiorze o charakterze takim jak ZTP – co do sposobu formułowania przepisów epizodycznych w tekstach aktów normatywnych, jak i w każdym innym przypadku ingerowania w język prawny poprzez umieszczanie w tym języku wyrazu „regulacja”³².

Stwierdził jednak przy tym, że:

Gdyby zaś silniej dążyć – ale poza praktycznym dyskursem prawodawczym – do odnalezienia konstruktywnego zastosowania „regulacji” w rozważaniach stricte teoretycznoprawnych, to można byłoby spróbować rozważyć potencjał „regulacji” jako jednej nazwy dla różnych elementów systemu prawnego rozumianego plurimodalnie, tj. systemu składającego się nie tylko z norm, ale i aktów normatywnych oraz poszczególnych przepisów. W takim ujęciu „regulacja” mogłaby służyć jako nadrzędna i wspólna kategoria pojęciowa dla norm prawnych, aktów normatywnych i przepisów prawnych³³.

W drugiej ze wskazanych prac Autor dokonał pogłębionej, ale wyraźnie technicznolegislacyjnej analizy przepisów zawierających zwroty: „z zastrzeżeniem”, „z wyjątkiem” i „z uwzględnieniem”. Dwie konkluzje prospektywne zasługują na szczególną uwagę:

przepisy odsyłające, w których odesłanie do innego przepisu albo grupy przepisów poprzedzone jest zwrotem „z zastrzeżeniem”, co do zasady nie wyrażają w zakresie takiego odesłania treści normatywnej. Pełnią one wówczas funkcję odesłań indykatywnych, których celem jest poinformowanie interpretatora o przepisie szczególnym albo przepisie modyfikującym, a przez to ułatwienie interpretacji prawniczej” oraz „zwroty „z zastrzeżeniem”, „z wyjątkiem” i „z uwzględnieniem” mogą mieć różne znaczenie w tekście aktu normatywnego, m.in. w zależności od tego, czy zamieszcza się je w przepisach odsyłających przed oznaczeniem jednostki redakcyjnej albo typu przepisu/-ów

31 M. Kłodawski, *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*, „International Journal for the Semiotics of Law – Revue internationale de Sémiotique juridique” 2020, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11196-020-09764-z> (dostęp 22.01.2021) – tekst opracowany w ramach grantu NCN OPUS 15 na projekt zatytułowany „Błędy legislacyjne a zrozumiałość tekstu prawnego” (2018/29/B/HS5/01433), kierownik grantu: prof. Krzysztof Płeszka.

32 M. Kłodawski, „Regulacje” na tle..., s. 32.

33 Ibidem, s. 32–33.

albo aktu/-ów normatywnych, do którego/-ych następuje odesłanie, czy w innych miejscach artykułowanej części tekstu aktu normatywnego³⁴.

Pracę *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes* M. Kłodawski poświęcił specyficznemu rodzajowi odsyłających przepisów prawnych, w których fraza odsyłająca zawiera składnik wskazujący położenie pewnego fragmentu tego samego tekstu aktu normatywnego przez określenie położenia tego fragmentu w stosunku do fragmentu, w którym znajduje się podana fraza odsyłająca. Odesłania te, zwane deiktycznymi, rodzą wiele problemów teoretycznych i praktycznych, szczególnie w zakresie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących miejsca wskazania (*demonstratum*) i miejsca odniesienia (*referent*), co w konsekwencji prowadzić może do zjawiska odroczonej ostensji zauważonego przez Quine'a. Zdaniem Autora prawidłowe redagowanie odesłań ze wskazaniem deiktycznym w przepisach prawnych wymaga od prawodawcy dużej wiedzy pragmatycznej i jest istotnym elementem tworzenia prawa zorientowanego na osiągnięcie zrozumiałości tekstów aktów normatywnych, zwłaszcza tak ważnych jak kodeksy³⁵.

Szczególnego rodzaju fascynacja towarzyszyła mu, gdy rozważał zastosowanie sztucznej inteligencji w prawie. Ten aspekt jego naukowej ciekawości znalazł odzwierciedlenie we współpracy z dr. Michałem Araszkieviczem (UJ), z którym napisał dwa artykuły: *Rule-based expert system for disabled persons – The case of the nursing benefit*³⁶ oraz *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*³⁷. Oba poświęcone zostały pomysłowi stworzenia prawniczego systemu eksperckiego opartego na sztucznej inteligencji, zdolnego udzielić odpowiedzi na zadawane przez zainteresowanego pytania w sposób zautomatyzowany, w oparciu na zastosowanych regułach. W pierwszym artykule za przykład możliwego zastosowania opisaną procedurę posłużył zasiłek pielęgnacyjny, przyznawany świadczącym opiekę osobistą osobom niepełnosprawnym, w drugim natomiast polskie prawo spadkowe.

34 M. Kłodawski, *Określanie relacji między przepisami...*, s. 478.

35 M. Kłodawski, *Referring Phrases...*, s. 498.

36 M. Araszkievicz, M. Kłodawski, *Rule-based expert system for disabled persons – The case of the nursing benefit*, „Trzeci Sektor. Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego” 2019, nr 3, s. 66–80.

37 M. Araszkievicz, M. Kłodawski, *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*, w: U. Pagallo, M. Palmirani, P. Casanovas, G. Sartor, S. Villata (red.), *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*, Cham 2018, s. 187–201, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-030-00178-0_12.pdf (dostęp 24.05.2022).

Z kolei problematykę związaną z rozstrzygnięciami prawodawcy w zakresie obowiązywania i zmiany prawa podjął m.in. w pracy *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*³⁸. Na bazie jednostkowego przypadku dokonanej przez prawodawcę autonowelizacji³⁹ M. Kłodawski postawił wiele interesujących tak teoretyków prawa, jak i legislatorów, pytań np.: „czy treść Zasad techniki prawodawczej powinna obejmować możliwość sięgania po taki zabieg technicznolegislacyjny [jakim jest autonowelizacja – B.K.]”⁴⁰, „jakie są różnice pomiędzy autonowelizacją bezpośrednią i pośrednią”⁴¹ oraz „jak dalece w normatywną przyszłość, tj. niestosowalny jeszcze, ale już spodziewany stan prawny, powinien wybiegać prawodawca, a wraz z nim legislatorzy, i jakie akty normatywne powinny być brane pod uwagę w celu sprawdzenia, czy ten przyszły stan prawny jest wolny od luk, sprzeczności i innego rodzaju uchybień konstrukcyjnych możliwych do uniknięcia przy uważnej pracy redakcyjnej i technicznolegislacyjnej”⁴². W podsumowaniu rozważań dochodzi do wniosku, że w aktualnym stanie prawnym pojawia się istotna wątpliwość dotycząca możliwości korzystania z autonowelizacji, natomiast

faktyczne wymaganie od pozbawionych specjalistycznego oprogramowania legislatorów, aby dalekosiężnie i przenikliwie wychwytywali ex ante wszystkie przyszłe konflikty pomiędzy kreowanym w danym momencie prawem a porządkiem normatywnym, który będzie obowiązywał w przyszłości⁴³

skazuje na niepowodzenie pomysłu na skuteczne stosowanie autonowelizacji.

M. Kłodawski był też zainteresowany dobrymi praktykami legislacyjnymi, tak w ich wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. Dał temu wyraz np. w opracowaniu: *Legislatorzy w pułapce polityczności*⁴⁴, w którym rozważał trafność tezy dotyczącej tego, że

38 M. Kłodawski, *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*, „Przegląd Legislacyjny” 2018, nr 2, s. 23–39. Kwestie związane z obowiązywaniem prawa zostały także poruszone we współautorskim opracowaniu B. Sieńko-Kowalska, M. Kłodawski, *Milczenie prawodawcy w kwestiach intertemporalnych w świetle wybranego orzecznictwa i poglądów doktryny – kilka uwag po nowelizacji Zasad techniki prawodawczej*, w: M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018, s. 110–125.

39 Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U. nr 167, poz. 1131).

40 M. Kłodawski, *Autonowelizacja aktu normatywnego...*, s. 24.

41 Ibidem.

42 Ibidem.

43 Ibidem, s. 38.

44 M. Kłodawski, *Legislatorzy w pułapce polityczności*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXXII, s. 151–167. Także: M. Kłodawski, M. Berek, *Dobre praktyki legislacyjne jako pozaprawne źródło*

legislatorzy wbrew zadeklarowanemu zakresowi podejmowanych działań w ramach spełniania obowiązków, do których są nominalnie powołani, zostają zaangażowani nie tylko w kształtowanie polityk publicznych (*public policies*), ale też włączeni w poczet osób, wobec których zwraca się polityczność w związku z polityką partyjną (*party politics*)⁴⁵.

Owa tytułowa pułapka polityczności w przypadku

legislatorów oznacza, że skoro wraz ze zmianą ustroju zostali oni włączeni, a w każdym razie zbliżeni, do pola funkcjonowania polityczności i polityki, to mogą opuścić tę sferę dopiero wskutek ingerencji nadrzędnego wobec legislatorów podmiotu należącego do legislatury⁴⁶.

Zwieńczeniem rozważań M. Kłodawskiego jest uznanie za zasadne

twierdzenia o „pułapce polityczności”, w której znaleźli się legislatorzy w Polsce po przemianach ustrojowych z końca lat osiemdziesiątych XX wieku. Wydostając się z roli redaktorów aktów normatywnych i zyskując dodatkowe możliwości działania w obszarze swej profesji, trafili do tego miejsca w systemie stanowienia prawa, w którym widoczne i nieprzemijalne jest oddziaływanie sił polityczności. Problem polega jednak nie na nowej, poszerzonej i wzbogaconej roli w procesie tworzenia aktów normatywnych, sytuującej legislatorów w bliskim towarzystwie prawodawcy faktycznego, lecz na poddaniu ich konieczności zmagania się z siłami, których kierunkowi i natężeniu nie mogą się skutecznie opierać⁴⁷.

Wydaje się, że wskazane powyżej dokonania Doktora Macieja Kłodawskiego pozwalają przyjąć, że Jego wkład naukowy w teorię prawa zasługuje na uznanie, a wyniki badań stanowią na pewno asumpt do dalszych prac nad rozważanymi przez niego problemami.

techniki prawodawczej, „Przegląd Legislacyjny” 2017, nr 3, s. 9–34; M. Kłodawski, *Nieprawidłowe odesłania do przepisów szczególnych i odrębnych*, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 2, s. 9–24. Nie można też pominąć, że w tym zakresie M. Kłodawski był redaktorem albo współredaktorem prac zbiorowych: M. Kłodawski, A. Witorska, M. Lachowski (red.), *Legislacja czasu przemian, przemiany w legislacji. Księga jubileuszowa na XX-lecie Polskiego Towarzystwa Legislacji*, Warszawa 2016; M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.

45 M. Kłodawski, *Legislatorzy ...*, s. 152–153.

46 *Ibidem*, s. 153.

47 *Ibidem*, s. 166.

Bibliografia

- Araszkiewicz M., Kłodawski M., *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*, w: U. Pagallo, M. Palmirani, P. Casanovas, G. Sartor, S. Villata (red.), *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*, Cham 2018, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-030-00178-0_12.pdf.
- Araszkiewicz M., Kłodawski M., *Rule-based expert system for disabled persons – The case of the nursing benefit*, „Trzeci Sektor. Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego” 2019, nr 3.
- Kłodawski M., *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*, w: A. Samonek (red.), *Teoria prawa między nowoczesnością a ponowoczesnością*, Kraków 2012.
- Kłodawski M., (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.
- Kłodawski M., „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 4.
- Kłodawski M., *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*, „Przegląd Legislacyjny” 2018, nr 2.
- Kłodawski M., Berek M., *Dobre praktyki legislacyjne jako pozaprawne źródło techniki prawodawczej*, „Przegląd Legislacyjny” 2017, nr 3.
- Kłodawski M., *Legislatorzy w pułapce polityczności*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXXII.
- Kłodawski M., *Nieprawidłowe odesłania do przepisów szczególnych i odrębnych*, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 2.
- Kłodawski M., *Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa*, w: W. Federczyk, S. Peszkowski (red.), *Doskonalenie i standaryzacja procesu legislacyjnego – dobre praktyki opracowane w ramach projektu LEGIS*, Warszawa 2019.
- Kłodawski M., *Pleonazmy i analityzmy – wyrażenia redundantne pragmatycznie w języku prawnym*, w: A. Niewiadomski, E. Sztymelska (red.), *Język współczesnego prawa*, Warszawa 2012.
- Kłodawski M., *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*, w: Z.E. Zieliński (red.), *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, Kielce 2012.
- Kłodawski M., *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*, w: E. Kulczycki, M. Wendland (red.), *Komunikologia. Teoria i praktyka komunikacji*, Poznań 2012.
- Kłodawski M., *Redundancja w tekście prawnym*, Toruń 2017.

- Kłodawski M., *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*, „International Journal for the Semiotics of Law – Revue internationale de Sémiotique juridique” 2020, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11196-020-09764-z>.
- Kłodawski M., *Superfluum i nadwyżki znaczeniowe jako przykłady redundancji tekstu prawnego*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 2.
- Kłodawski M., *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*, w: Z. Dziedmianko, W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Poznań 2012.
- Kłodawski M., Witorska A., Lachowski M. (red.), *Legislacja czasu przemian, przemiany w legislacji. Księga jubileuszowa na XX-lecie Polskiego Towarzystwa Legislacji*, Warszawa 2016.
- Sieńko-Kowalska B., Kłodawski M., *Milczenie prawodawcy w kwestiach intertemporalnych w świetle wybranego orzecznictwa i poglądów doktryny – kilka uwag po nowelizacji Zasad techniki prawodawczej*, w: M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.

Contribution to the theory of law by Maciej Kłodawski, PhD

Abstract

The article is an attempt to characterize scientific achievements of the late Maciej Bogusław Kłodawski, PhD (1985–2020), an outstanding legal theorist who died prematurely, in particular an expert on the technical side of lawmaking. Out of necessity, the content of the article was formulated on the basis of secondary data involving a review and critical analysis of M. Kłodawski's works. The scientific achievements of M. Kłodawski, apart from the monograph entitled *Redundancja w tekście prawnym (Redundancy in the legal text*, Toruń 2017) includes thirteen scientific articles published in scientific journals and collective works, four co-authored articles and three works of which M. Kłodawski was an editor or co-editor. The article presents the main fields of research by M. Kłodawski, starting from the structure and content of the legal text, through detailed issues related to the subject of good legislative practice, to the use of artificial intelligence in law. The analysis of dr Kłodawski's scholarly achievements allows a claim that his contribution into legal theory, especially the part that concerns law-making, is indisputable.

Keywords: dr Maciej Kłodawski, theory of law, lawmaking, principles of legislative technique

CYTOWANIE

Kanarek B., *Doktor Maciej Kłodawski i jego wkład w teorię prawa*, „Acta Iuris Stetinensis” 2022, nr 2 (vol. 38), 11–23, DOI: 10.18276/ais.2022.38-01.